

EIROPA UN MĒS

Jaunā Eiropa man kā

**VIESNĪCAS / RESTORĀNA /
ĒDINĀŠANAS
UZŅĒMUMA**

darbiniekam

Autori: Prof. Mag. Stefan Hlawacek
Ing. Martina Orsulova

Izmantojot EUROFIT Austrijas piemēru

2003

1. Četru brīvo kustību ietekme uz viesnīcu / restorānu / ēdināšanas uzņēmumiem

1.1 Brīva preču kustība

Četras pamata brīvības (brīva preču, pakalpojumu, kapitāla un personu kustību) ir svarīgi izskaidrot, jo no tām izrietošā darbība jūkami ietekmēs Latvijas uzņēmējus.

Pie brīvas preču kustības nepastāv kontrole

Preces, kuras saskaņā ar likumdošanu ir ražotas kādā ES dalībvalstī, bez papildu kontroles un atļaujām var tikt laistas apgrozībā pārējās ES dalībvalstīs. Tas nozīmē, ka, piemēram, pārtika, kura atbilst Vācijas pārtikas normatīvo aktu prasībām un ir ražota šajā valstī, var tikt piedāvāta arī mūsu valstī pat tad, ja mūsu valsts likumdošana šajā jomā ir stingrāka. Piedevām, pēc iestāšanās ES nepastāv muitas kontrole un nav arī nekādu citu tirdzniecības ierobežojumu. ES starp tās dalībvalstīm nav arī robežkontroles.

Ietekme uz viesnīcu un restorānu biznesu

ES ražotā pārtika var tikt bez šķēršļiem importēta Latvijā. Tā rezultātā iespējams samazināsies pārtikas pamata produktu cenas pieaugot piedāvāto preču daudzveidībai. Liela daļa pārtikas standartu tiks daļēji saskaņoti vai savstarpēji atzīti.

Tomēr viss iepriekš teiktais netiks pielietots jau tūlīt pēc mūsu valsts iestāšanās ES. Joprojām saglabāsies zināmi brīvas kustības ierobežojumi, it sevišķi lauksaimniecības jomā.

Ir sagatavota ES direktīva attiecībā uz bioloģisko produkciju, kura dažos aspektos atšķiras no Latvijas nolikumiem.

1.2 Brīva personu kustība

ES robežkontrole nākotnē izzudīs, tomēr paraugu kontrole joprojām saglabāsies. Darba ņēmēji varēs bez darba atļaujas strādāt jebkurā ES valstī. Kopienas pilsoņiem būs tiesības prasīt, lai pret viņiem nodarbinātības, atalgojuma un citu darba apstākļu ziņā visās dalībvalstīs izturas tāpat kā pret attiecīgās valsts iedzīvotājiem.

Tiks pilnībā atcelta robežkontrole

Ietekme uz viesnīcu un restorānu biznesu

Pēc Latvijas iestāšanās ES ir gaidāma īpaši augsti kvalificēta darbaspēka aizplūšana vai migrācija. Būs vērojama arī spēcīga konkurence starp dažādām ES valstīm gan darba apstākļu gan algu apjoma ziņā.

Brīva cilvēku kustība iedrošinās kvalificētākos strādniekus meklēt darbu ārzemēs. Apdrošināšanas maksājumi un pabalsti par noteiktu citā ES

valstī pavadītu laika posmu tiks atzīti arī mājas valstī. Nekādi administratīva rakstura šķēršļi nestāvēs ceļā cilvēkam, kurš vēlēties uzsākt savu biznesu Lielbritānijā, Francijā vai Itālijā.

Pēc robežu atvēršanas starp ES valstīm, palielināsies stingrākas robežkontroles nepieciešamība uz ES ārējās robežas.

1.3 Brīvība dibināt uzņēmumus un brīva pakalpojumu kustība

Jebkurā ES valstī varēs strādāt bez darba atļaujas

Ikviens Kopienas pilsonis, kurš var pierādīt, ka viņam ir attiecīga pieredze noteiktā amata nozarē, varēs nodibināt uzņēmumu visā ES teritorijā un vadīt biznesu jebkurā ES dalībvalstī.

Ietekme uz viesnīcu un restorānu biznesu

Trīs gadus ilga darba pieredze kā namīpašniekam vai viesnīcas vadītājam (kā pašnodarbinātai personai vai vadošā amatā) jebkurā ES dalībvalstī dod tiesības šī amata pratējam dibināt uzņēmumu. Arī Latvijas uzņēmējam ir tiesības vadīt vai atvērt viesnīcu vai restorānu jebkurā citā ES valstī pēc tam, kad šī persona ir pierādījusi, ka tai ir 3 gadus ilga darba pieredze attiecīgajā jomā kā pašnodarbinātai personai vai arī vadošā amatā. Šis apstāklis tiek ņemts vērā neatkarīgi no attiecīgajiem likumīgi noteiktajiem priekšnoteikumiem aktīvas darbības uzsākšanai kādā valstī.

Vēl jo vairāk, jums ir pieeja darbam savā amatā jebkurā ES valstī:

Pēc divu gadu ilgas prakses kā pašnodarbinātai personai vai vadošā amatā un uzrādot oficiāli apstiprinātu izglītības apstiprinājumu.

Pēc divu gadu ilgas prakses kā pašnodarbinātai personai vai vadošā amatā, pierādot vismaz 3 gadus ilgu praksi uz nodarbinātības bāzes.

Pēc trīs gadus ilgas nodarbinātības prakses un uzrādot oficiāli apstiprinātu izglītības apstiprinājumu (pēdējais nosacījums var būt stingrāks attiecībā uz trešajām valstīm).

Iepriekšējā ES paplašināšanās pieredze parādīja, ka brīvība dibināt uzņēmumus netiek izmantota visai plaši. Šī veida brīvība jau bija pieejama korporatīvajām grupām, t.i., lielajām viesnīcu ķēdēm, ieceļot rīkotājdirektorus vai nodibinot uzņēmumu (viesnīcu, restorānu) saskaņā ar mūsu nacionālo likumdošanu.

Pateicoties brīvai pakalpojumu kustībai, ir iespējams noslēgt apdrošināšanas līgumus ar jebkuru ārvalstu apdrošināšanas kompāniju. Tas palīdz ietaupīt līdzekļus, it īpaši tūrisma jomā.

Vēl jo vairāk, ir iespējams piedāvāt pakalpojumus pāri robežām. Tādēļ nākotnē Latvijas uzņēmējs var piedāvāt savus pakalpojumus, t.i., ēdināšanas pakalpojumus kaimiņvalstu robežrajonos.

1.4 Brīva kapitāla un maksājumu kustība

Šī brīvība pieder vissvarīgākajiem iekšējā tirgus darbības priekšnoteikumiem. Visi ES uzņēmumi var pieteikties un saņemt kredītus visās ES valstu valūtās un turēt kontus jebkurā ES valstī. Tāpat ir iespējams bez problēmām pārskaitīt ārvalstu valūtu pāri robežai

Ietekme uz viesnīcu un restorānu biznesu

Patiecoties vienai kopīgai valūtai, samazināsies valūtas maiņas nepieciešamība. Vienota valūta atvieglos ceļošanu, bet no otras puses tā palīdzēs arī salīdzināt dažādu piegādātāju piedāvātās cenas. Ja jūsu cenu līmenis ir augstāks, tad, lai saglabātu savu tirgus daļu, jums uzskatāmi, atklāti un izsmeļoši jāinformē savi klienti par īstenoto cenu politiku.

2. Citu ES paplašināšanās aspektu ietekme uz viesnīcu / restorānu / ēdināšanas uzņēmumiem

Darba un sociālā likumdošana

Tikai daļa no ES darba un sociālās likumdošanas struktūrā ietilpstošajiem likumiem un nosacījumiem ir obligāti, un tie aptver sekojošās jomas:

- brīva darba izvēle
- migrantu strādnieku sociālā drošība
- vienāda samaksa vīriešiem un sievietēm
- darba vide
- darbinieku veselība un drošība darbavietā
- masveida štatu samazināšana lielos uzņēmumos un
- aizsardzība pret atlaišanu saistībā ar sūdzībām vai prasībām par vienlīdzīgu darba samaksu.

Visa cita obligātā darba un sociālā likumdošana, pirmkārt, attiecas uz pārrobežu jautājumiem.

Nacionālie standarti pēc iespējas atbilst ES standartiem

Tomēr šie likumi vienmēr ir tikai minimāli ievērojamās prasības. Piedevām, katrai ES dalībvalstij ir tiesības noteikt stingrākus nacionālos likumus un nosacījumus.

Tūrisma nozarei ir svarīgas iepriekšējās direktīvas un rekomendācijas par noteiktām darba attiecībām (daļēja darba laika direktīva, pagaidu darbs), kuras nosaka, ka sociālās apdrošināšanas maksājumi ir obligāti,

ja darba ņēmējs strādā vairāk nekā 8 stundas nedēļā. Šim stundu skaitam jānodrošina prasības visiem likumīgajiem sociālās drošības maksājumiem. Ja mēs salīdzinām savus nacionālos standartus ar ES standartiem, mēs redzam, ka lielākā daļa šo standartu jau būtībā ir atbilstoši ES standartiem, tādēļ pēc iestāšanās ES nav gadāmas nekādas būtiskas pārmaiņas.

Zemes un augsnes īpašums

Daudzi tūrisma pārstāvji žēlojas, ka zeme un augsne ir izpārdota. ES šajā sakarā nosaka vienādu izturēšanos pret visu valstu pilsoņiem. Tas nozīmē, ka Latvijas likumdevējiem jāveic tādi pasākumi, kas novērstu zemes un augsnes izpārdošanu un tajā pašā laikā nediskriminētu citus ES pilsoņus. Kā pozitīvs piemērs šeit minams Dānijas zemes un augsnes īpašuma likums (citi pozitīvie piemēri: Dienvidtirole, Bavārija).

Eiropas grāmatvedības sistēmas

Vienotas Eiropas grāmatvedības sistēmas izveidošana palielinās informācijas blīvumu. Ilgākā laika posmā mēs varam sagaidīt, ka tūristi veiks rezervācijas paši.

Svarīgs būs arī Internets un klātbūtne tajā.

Ceļošana

Īsā laika posmā tiek sagaidīts, ka transporta izdevumi samazināsies (lidojumiem). Tas notiks, palielinoties konkurencei, kura pozitīvi veicinās tūrisma attīstību. Tomēr ilgākā laika posmā transporta izmaksas varētu pieaugt.

Biznesa tūrisms

Apvienotajā Eiropā droši vien pieaugs biznesa ceļojumu un konferenču skaits. Latvijas tūrisma nozarē šī joma vēl nav pietiekoši attīstīta, tomēr drīzumā ir sagaidāmas jaunas iespējas un potenciāls.

Jauni konkurenti

Neatkarīgi no iestāšanās ES, visticamāk pieaugs konkurence ātrās ēdināšanas uzņēmumu ķēžu starpā. Šajā jomā būtu nepieciešams investēt, lai veicinātu un reklamētu unikālos un kvalitatīvos Latvijas piedāvātos ēdināšanas pakalpojumus.

Pieprasījums viesnīcu nozarē (brīvdienu mājas, atvērto tūrisma centri, sporta iespējas) aizvien pieaugs.

Pieaugoša konkurence – nepieciešamība pēc atbilstošas reklāmas

Ikgadējais 10 vadošo Eiropas viesnīcu grupu novērtējums (2003)

				Viesnīcas		Numuri	
2002 Vērtējums	2003 Vērtējums	Grupa	Valsts	2002	2003	2002	2003
1	1	ACCOR	F	1 799	1 965	179 423	203 127
2	2	BEST WESTERN	USA	1 122	1 120	70 713	70 570
3	3	SIX CONTINENTS	UK	414	418	65 580	64 848
4	4	LOUVRE / ENVERGURE	F	915	869	62 705	60 535
5	5	HILTON INT'L	UK	235	243	49 312	51 514
7	6	MARRIOTT INT'L	USA	232	254	38 438	41 427
6	7	SOL MELIA	SP	213	200	41 946	41 380
9	8	CHOICE	USA	419	435	31 861	33 704
8	9	TUI	GER	154	154	33 587	33 587
10	10	NH	SP	298	195	31 767	27 228
		Vadošās 10 grupas		5 801	5 853	605 332	627 920

MKG Consulting – 2003. gada februāris
Oficiālā viesnīcu grupu statistika

Avots: www.hotel-online.com

3. ES pasākumi tūrisma veicināšanai

ES vēl nav pilnībā atzinusi tūrisma nozīmi. Tomēr šai nozarei nākotnē tiek plānots lielāks atbalsts.

*Tūrisma
veicināšanas
stratēģija*

Tūrisma raksturīgo iezīmju apzināšana

Viens no šo pasākumu paketes galvenajiem mērķiem ir precīzāk apzināt īpašās šīs nozares iezīmes un attīstības tendences. Tam paredzēti sekojošie pasākumi:

- Kopienas tūrisma statistikas izstrāde
- Realizētās kopienas tūrisma politikas seku izpēte un jaunu tūrisma formu analīze, kā arī
- Atbilstošas tūrisma nozares pārstāvju adaptācijas stratēģijas izstrāde
- Kopienas tūrisma politikas koordinācija
- Tūrisma nozares pārstāvju konsultēšana, pieņemot Kopienas lēmumus

Brīvdienas

Ir svarīgi panākt labāku brīvdieņu sadalījumu. Šajā aspektā iniciatīva tiek gaidīta no nacionālo varas institūciju puses.

Sadarbība starp robežrajiem

Vēl cits ES mērķis ir veicināt sadarbību starp robežrajiem un uzlabot tūrisma pakalpojumu un tehnisko sadarbību starp dažādām pilsētām.

Kultūras mantojuma izmantošana

Kopiena vēlas izmantot mūsu kontinenta kultūras mantojumu tūrisma mērķiem.

- Informācijas brošūrās un lapiņās jābūt ziņām par kultūras maršrutiem, un tie attiecīgi jāreklamē
- Eiropas cenas noteikšana labākajam piedāvājumam kultūras tūrismā
- Cenu konkurence muzejiem, kuri piedāvā īpašu produktu sadarbībā ar tūrisma nozari
- Pakalpojumu uzlabošana Eiropas muzejos ārzemniekiem, t.i., informācijas pieejamībā daudzās valodās

Tūrisms un vide

Kopienas veiktajiem pasākumiem aizvien lielākā mērā vajadzētu apsvērt tūrisma un vides savstarpējo atkarību un iedarbību. Tādēļ tiek plānoti sekojoši pasākumi:

- dalībvalstu atbalsts, izvēloties videi draudzīgam tūrismam piemērotus rajonus
- tūrista uzvedības kodeksa izstrādāšana, vēršot uzmanību uz pozitīvu ekoloģisko un ētisko uzvedību
- Kopienas vides cenas noteikšana
- Pilota pasākumu atbalsts attiecībā uz pieredzes apmaiņu tūristu apmeklēto vietu administrēšanā

Lauku tūrisms

Kopiena vēlas veicināt sevišķi aktīvu brīvdienu pavadīšanu lauku rajonos, cita starpā, pavadot atvaļinājumu kādā lauku mājā vai nelielā ģimenes pansijā. Šī mērķa sasniegšanai tiek plānoti sekojoši pasākumi:

**Aktīvas
atpūtas
veicināšana**

- Partnerattiecību iniciatīvas veicināšana tūrisma piegādātāju starpā vietējā un Eiropas līmenī
- Informācijas uzlabošana par tūrisma piegādātājiem lauku rajonos
- Viegli saprotamu prospektu publicēšana
- Ceļvežu un informatīvu materiālu publicēšana
- Pilota projektu veicināšana ar mērķi iedrošināt jauno tūrisma piegādātāju piedāvājumu lauku rajonos
- Konkurence lauku tūrisma jomā

Īpašais tūrisms un jauniešu tūrisms

Eiropas Kopiena vēlas veicināt tūrisma pieejamību dažādām cilvēku grupām, arī cilvēkiem, kuri sliktā sociālā stāvokļa dēļ nevar to atļauties. Tādēļ tiek plānoti sekojošie pasākumi:

- Veiksmīgāka dažādu apmešanās vietu reklāma
- Tūristu-senioru veicināšana ceļot
- Svarīgāko jaunatnes ceļojumu organizāciju konsolidācija
- Studentu jaunatnes karšu atlaižu iespēju paplašināšana
- Jaunatnes informēšana par amatniecības tūrisma eksistenci un tā darba iespējām

Profesionālā apmācība

Kopiena vēlas veicināt tūrisma nozares attīstību ar profesionālās apmācības palīdzību. Tādēļ ir paredzēts veikt darbu sekojošajās jomās:

**Profesionālās
apmācības
veicināšana**

- Sadarbības starp universitātēm un tūrisma skolām atbalstīšana
- Izglītības pilota projekti lauku, sociālajā, kultūras un vides jomās
- Profesionālo iemaņu attīstība tūrisma nozarē
- Apmaiņas programmas kā, piemēram, Leonardo

**Iespējas un
riskus var
noteikt tikai
individuāli**

Reklāma trešajās valstīs

ES vēlas veicināt reklāmu Ziemeļamerikas un Japānas tirgos.

Prasmīgu darbinieku izglītošana

Eiropas Komisija sadarbībā ar Eiropas attīstības un profesionālās apmācības centru (CEDEFOP) ir īstenojušas pasākumus sekojošu profesiju pārstāvju izglītošanai visā ES teritorijā (recepcijas sekretāre, durvju sargs, bāra darbinieks, veikala vadītājs, noliktavas strādnieks, oficiants, restorāna darbinieki, galvenais oficiants, un vīna speciālists-oficiants), lai tādējādi nodrošinātu darba tirgus mobilitāti. Tiek plānots ieviest līdzīgus pasākumus tālākas izglītības iegūšanai tūrisma jomā strādājošajiem.

4. Jautājumi

Lai definētu biznesā iespējamos riskus un iespējas, un lai izdarītu pareizus secinājumus, ir nepieciešams precīzi atbildēt uz virkni dažādu jautājumu, kuri, lielākoties, attiecas uz:

- * uzņēmuma analīzi un tā vietu konkurences vidē,
- * mērķu izstrādi
- * attiecīgo stratēģiju un pasākumiem.

Atbilstoši uzņēmuma vai konkurences analīzes jautājumi varētu būt, piemēram:

- * Kāda veida produkciju / pakalpojumus mēs piedāvājam?
- * Ko mēs spējam paveikt īpaši labi?
- * Kādus rezultātus mēs sasniedzam un kāda veida produkcija mums to palīdz garantēt?
- * Ar kādām klientu grupām mēs spējam strādāt?
- * Kādus rezultātus mēs sasniedzam un kādas klientu grupas mums tos palīdz panākt?
- * Kas ir mūsu tirgus?
- * Kādēļ mēs ierobežojam savu dalību šajā tirgū?
- * Kādas ir mūsu atrašanās vietas priekšrocības un trūkumi?
- * Kuri ir mūsu sīvākie konkurenti (pēc kapitāla un apgrozījuma)?
- * Kuri no mūsu konkurentiem ir visnovatoriskākie?
- * Kādas ir mūsu svarīgākās stiprās un vājās puses?
- * Kādi plānošanas un kontroles instrumenti ir mums pieejami?
- * Cik precīzi ir mūsu priekšaprēķini, salīdzinot ar pēcaprēķiniem?

Mērķu izstrādei varētu uzdot šādus jautājumus:

- * Kādas ir mūsu galvenās stiprās puses, kuras mēs sevišķi veiksmīgi varam pārdot saviem klientiem, un kas mūs dara atšķirīgus no konkurentiem?
- * Kādēļ klienti izvēlētos tieši mūsu produkciju, lai gan mēs atrodamies tālāk?
- * Kādas ir mūsu izredzes, veicot eksporta piegādes iepriekšējām mērķa grupām?
- * Kādas ir mūsu izredzes, ja mēs vēlamies strādāt jaunās eksporta mērķa grupās vai piegādes ķēdēs?
- * Ar kādām papildu izmaksām mums jārēķinās, ja vēlamies sniegt pakalpojumus vistālākajam klientam?
- * Kuras mērķa grupas mēs vēlamies uzrunāt visvairāk / īpaši / ekskluzīvi?
- * Kāda produkcija/produktu grupas būtu jāatbalsta/jāražo nākotnē?
- * Kādus pakalpojumus mums vajadzētu pastiprināt?
- * Kādi marketinga pasākumi varētu ietekmēt mūsu apgrozījumu?

Jautājumi, lai definētu atbilstošo stratēģiju un pasākumus:

- * Kas mums jādara, lai īstenotu savus mērķus, piemēram, šajās jomās?
 - Klientu attiecības
 - Piedāvātais sortiments
 - Pakalpojumu veikšana
 - Marketinga un reklāma
 - Izmaksu struktūra
 - Plānošana un kontrole
 - Aprēķini
- * Kurš ir atbildīgs par šo pasākumu izpildi?
- * Kāds ir termiņš, kura laikā mums jākoncentrē uzmanība uz atsevišķiem pasākumiem?
- * Kurš ir atbildīgs par šo pasākumu koordināciju un kontroli?